

# Zmluvná pokuta ako zabezpečovací záväzok

## Stipulated damage as securing commitment

Lýdia Bezáková

---

### Summary

Conditions for realization of business activities are regulated by two relatively independent branches of law – civil Law and commercial Law. Therefore the realization of contractual mechanism in commitment relations is quite difficult due to legal reasons of arisen commitments and due to changes in content and legal regulation of securing legal institutes.

According to existing knowledge remedies for securing commitments at contracting commercial contracts miss. Their exploitation influences security of creditor from the meeting his rights of view.

**Key words:** entrepreneur, contract, commitment, creditor, penalty

---

### Úvod

Zmluvná pokuta je zabezpečovací záväzok plnenia zmluvných povinností a jej podstatu môžeme charakterizovať ako sankciu za nesplnenie, respektíve porušenie povinnosti, ktoré plnenie zabezpečuje. Zo samotnej podstaty zmluvnej pokuty vyplýva jej funkcia, ktorá spočíva v tom, že zmluvná pokuta je hrozbou pre dlžníka, ktorý, keď nesplní svoju povinnosť, postihne ho majetková sankcia – povinnosť zaplatiť zmluvnú pokutu. Zmluvnú pokutu možno viazať len na prípad porušenia zmluvnej povinnosti.

### Materiál a metódy

Cieľom príspevku je analyzovať právnu úpravu zmluvnej pokuty a vysloviť názor na zmluvnú pokutu vo forme naturálneho plnenia, predovšetkým z hľadiska právnej istoty podnikateľského subjektu v podmienkach trhovej ekonomiky. Základná právna úprava tohto zabezpečovacieho inštitútu je obsiahnutá v Občianskom zákonníku. Pre realizáciu obchodných záväzkov medzi podnikateľmi je doplnená Obchodným zákonníkom. Príspevok je vypracovaný na základe analýzy týchto právnych predpisov.

### Výsledky a diskusia

Ak zmluvné strany dojednávajú pre prípad porušenia zmluvnej povinnosti pokutu, je účastník, ktorý túto povinnosť poruší zaviazaný pokutu zaplatiť, ak keď oprávnenému účastníkovi porušením povinnosti nevznikne škoda.

Zmluvnú pokutu možno dojednať len písomne a v dojednaní musí byť určená výška pokuty alebo určený spôsob jej určenia.

Občiansky zákonník ustanovuje pre prípady, keď dlžník svoju povinnosť riadne a včas nesplní, môže sa zabezpečenie záväzkov uskutočniť (okrem úrokov alebo poplatku z omeškania) aj špeciálnymi zabezpečovacími prostriedkami, ktoré sa v konkrétnom prípade môžu použiť za účelom dosiahnutia väčšej istoty, že právo veriteľa bude uspokojené. Kým právne sankcie, ktoré postihujú dlžníka pre nesplnenie dlhu, nastávajú zo zákona a sú všeobecnej povahy, k vzniku špeciálnych zabezpečovacích právnych prostriedkov je potrebný právny úkon. Všetky tieto zabezpečovacie prostriedky majú akcesorickú povahu. Pri svojom vzniku predpokladajú existenciu hlavného dlhu, na zabezpečenie ktorého majú slúžiť.

Jedným z týchto zabezpečovacích prostriedkov je zmluvná pokuta. Je to dohodou účastníkov určená peňažná čiastka, ktorú je dlžník povinný zaplatiť veriteľovi, ak poruší

svoju zmluvnú povinnosť. Zmluvnú pokutu možno dohodnúť pre prípad nesplnenia záväzku vôbec, alebo pre prípad porušenia akejkoľvek inej zmluvnej povinnosti. Dohoda o nej musí mať obligatórne písomnú formu a to bez ohľadu na to, akú formu má zmluva ňou zabezpečovaná. Nie je vylúčené, že dohoda o zmluvnej pokute bude uzavretá až po uzavretí zabezpečovacej zmluvy.

Podstatou náležitosťou dohody o zmluvnej pokute je určenie výšky pokuty alebo určenie spôsobu jej určenia. Spôsob jej určenia má byť jednoznačný. Výška pokuty nie je zákonom limitovaná, nemôže byť však v rozpore so zásadou dobrých mravov.

Dlžník je povinný zmluvnú pokutu zaplatiť aj vtedy, ak veriteľovi nevznikla škoda. Jej zaplata sa veriteľ môže domáhať už na základe toho, že došlo ku skutočnosti, pre ktorú bola dohodnutá.

Zmluvná pokuta nemá povahu odstupného, takže dlžník nemôže voľiť medzi jej zaplatením a splnením povinnosti, t.j. nemôže sa splnenia záväzku zbaviť zaplatením pokuty.

Ak z dohody účastníkov o zmluvnej pokute nevyplýva niečo iné, dlžník zaplatením pokuty sa nezabavuje povinnosťou splniť povinnosť vyplývajúcu zo zabezpečeného záväzku. Zaplatením pokuty totiž jeho záväzok nezanikne. Účastníci sa ale môžu dohodnúť, že zaplatením pokuty zaniká aj povinnosť dlžníka plniť.

Náhradu škody vzniknutej porušením, povinnosťou, na ktorú sa vzťahuje zmluvná pokuta, veriteľ môže vyžadovať len v prípade, že to bolo medzi účastníkmi dohodnuté v dohode o zmluvnej pokute. Ak by k takejto dohode došlo, veriteľ bude oprávnený domáhať sa náhrady škody presahujúcej výšku dohodnutej pokuty len vtedy, ak sa účastníci aj ohľadne tohto oprávnenia dohodli. To však nevyklučuje nárok veriteľa na náhradu škody, ktorá vznikne následkom porušenia inej povinnosti dlžníka, než na ktorú sa vzťahuje zmluvná pokuta.

Ak dlžník poruší povinnosť, na ktorú sa vzťahuje zmluvná pokuta nezavinil, nie je povinný pokutu zaplatiť. Účastníci sa môžu aj v tomto smere inak dohodnúť. V tomto prípade dôkazné bremeno zaťažuje dlžníka.

Obchodný zákonník povinnosť uhradiť zmluvnú pokutu objektivizuje. Na rozdiel od Občianskeho zákonníka jeho ustanovenia, ktoré preferujú zmluvnú pokutu ako sankciu za zavinené porušenie zabezpečovacej povinnosti zakotvuje zásadu, že pre povinnosť uhradiť zmluvnú pokutu nie sú významné okolnosti vylučujúce zodpovednosť za škodu.

Neprimerane vysokú zmluvnú pokutu môže súd znížiť s prihliadnutím na hodnotu a význam zabezpečovacej povinnosti, a to až do výšky škody, ktorá vznikla do doby súdneho rozhodnutia porušením zmluvnej povinnosti, na ktorú sa vzťahuje zmluvná pokuta. O neprimeranej výške zmluvnej pokuty rozhodujú konkrétne okolnosti jednotlivého prípadu.. Súdna prax dospela k záveru, že zmluvná pokuta je určená pevnou sadzbou vo výške jednej päťdesiatiny alebo jednej desatiny predmetu plnenia nie je neprimeraná.

Najvyšší súd SR v jednom vo svojich rozhodnutiach, vyslovil, že pri posudzovaní primeranosti výšky zmluvnej pokuty sa má prihliadať k hodnote a významu zabezpečovanej povinnosti.

Odstúpenie od zmluvy nie je porušením zmluvnej povinnosti, ale výkonom práva, a preto nemôže byť sankcionované zmluvnou pokutou.

Ak k vzniku hlavného záväzku nedôjde, nemôžu nastať účinky akcesorického záväzku, ktorý mal zabezpečovať plnenie zmluvnej povinnosti.

Pokiaľ účastníci v kúpnej zmluvy dohodli, že pri hradení faktúr bude účtovať dodávateľ 0,05 % penále za každý deň omeškania, má toto dojednanie charakter zmluvnej pokuty v zmysle Občianskeho zákonníka. Nárok na zmluvnú pokutu v takomto prípade vznikne, ak sa preukáže porušenie zmluvnej povinnosti, spočívajúce v nezaplatení faktúr v stanovenej lehote splatnosti, preukázané musí byť aj odoslanie, resp. doručenie faktúr.

Pre prípad, že zmluvnou pokutou zabezpečená povinnosť zanikne oneskorením plnením alebo sa jej obsah modifikuje vadným plnením, určuje kogentné ustanovenie § 324 ods. 4

Obchodného zákonníka, že sa eventuálna zmena alebo zánik hlavného záväzku nedotýkajú nároku na zmluvnú pokutu.

## Záver

Zmluvnou pokutou možno zabezpečiť tak peňažný, ako aj nepeňažný záväzok, porušenie zmluvnej, ako aj mimo zmluvnej povinnosti.

Z pohľadu dohody o zmluvnej pokute nie je podmienkou, aby výška zmluvnej pokuty bola pri uzatvorení dohody pevne stanovená, postačuje, aby v tomto momente bolo nepochybné, akým spôsobom, t.j. z akej hodnoty a akým výpočtom bude výška zmluvnej pokuty v prípade porušenia povinnosti zistená.

Ustanovenia Obchodného zákonníka dopĺňajú a modifikujú úpravu zmluvnej pokuty v Občianskom zákonníku.

Pre prípad porušenia zmluvnej povinnosti ak zmluvné strany dojednávajú zmluvnú pokutu vzniká pre prax otázka, či môže byť dojednaná aj v inej ako peňažnej forme ( napr. vo forme peňažne ociteľného naturálneho plnenia) ? Podľa gramatického výkladu § 544 ods. 1 Občianskeho zákonníka je účastník, ktorý zmluvnú pokutu poruší, zaviazaný pokutu zaplatiť. V zmysle tohto ustanovenia zmluvnú pokutu je potrebné vykladať tak, že ju možno plniť len ako peňažný záväzok. Avšak vyskytujú sa aj názory na túto otázku, že nie je vylúčené dojednať zmluvnú pokutu aj vo forme naturálneho plnenia. Táto skutočnosť si však vyžaduje doplnenie súčasnej právnej úpravy zmluvnej pokuty.

## Súhrn

Kontraktačný mechanizmus realizácie podnikateľských aktivít sa uskutočňuje prostredníctvom viacerých typov zmlúv, ktoré sú predmetom úpravy Obchodného práva. Pre prípad, keď dlžník svoju povinnosť riadne a včas nesplní, právna úprava dáva možnosť zabezpečiť záväzok formou zabezpečovacích právnych prostriedkov, ktoré sú upravené jednak občianskym, ale aj obchodným právom. Jedným z týchto prostriedkov je aj zmluvná pokuta a jej aplikácia je rozdielna.

## Kľúčové slová

podnikateľ, zmluva, záväzok, veriteľ, dlžník, pokuta

## Literatúra

Ovečková, O. : Zmluvná pokuta a odstúpenie od zmluvy. Právny obzor, Slovac academic press, s.r.o. Bratislava 2004

Patakyová, M. a kol. : Obchodný zákonník, Ekonomický a právny poradca podnikateľa, s.r.o., Žilina 2002.

Suchoža, J.: Obchodný zákonník a súvisiace predpisy, Komentár EUROUNION, Bratislava 1997.

Svoboda, J. a kol.: Občiansky zákonník, Ekonomický a právny poradca podnikateľa, s.r.o. Žilina 1999

---

**Adresa autora: JUDr. Lýdia Bezáková, CSc.** Katedra práva, FEŠRR,  
Slovenská poľnohospodárka univerzita, Tr. Andreja Hlinku 1, 949 76 Nitra,  
e-mail: [Lydia.Bezakova@uniag.sk](mailto:Lydia.Bezakova@uniag.sk)

**Oponent: JUDr. Zuzana Ilková, PhD.**